

**АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗРІЗІ
(СТАНОМ НА 01.10. 2022 р.)**

Валентина Попова,
доктор економічних наук, професор, провідний
науковий співробітник лабораторії зарубіжних
систем професійної освіти і навчання, Інституту
професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0001-8931-8880>

Анотація. З метою виявлення особливостей освітньої галузі проаналізовано ситуацію на ринку праці України станом на 01.10.2022 р. Виявлено і конкретизовано ознаки того, що попит на освітян перевищує пропозицію. Проаналізовано ті галузеві диспропорції, усунення яких є прерогативою освітньої галузі в частині досягнення кваліфікаційної відповідності безробітних і незайнятих вакансій. Окреслено масштаб необхідності і напрями модернізації освітньої галузі.

Ключові слова: ринок праці, вид економічної діяльності, професії, освіта.

**ANALYSIS OF THE UKRAINIAN LABOR MARKET BY TYPES OF
ECONOMIC ACTIVITY AND BY PROFESSION
(AS OF OCTOBER 1, 2022)**

Valentyna Popova,
Doctor of Sciences in Economics, Professor,
Leading Researcher of the Laboratory of Foreign
Systems of Vocational Education and Training,
Institute of Vocational Education of the NAES of
Ukraine

Abstract. In order to identify the peculiarities of the educational sector, the situation in the labor market of Ukraine as of October 1, 2022, was analyzed. The signs that the demand for educators exceeds the supply were identified and specified. Those sectoral disparities, the elimination of which is the prerogative of the educational sector in terms of achieving qualification matching of unemployed and unfilled vacancies, are analyzed. The scale of necessity and directions of modernization of the educational sector are outlined.

Keywords: labor market, type of economic activity, professions, education.

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України триває майже 9 місяців. Війна нанесла величезної шкоди українській економіці та залишила мільйони людей без роботи. Порівняно з довоєнним періодом, ринок праці в Україні зазнав суттєвих змін. Змін зазнали його визначальні економічні параметри: місце знаходження підприємств, місце проживання працівників та вартісна структура ресурсно-енергетичного забезпечення. Подібні зміни відмічаються у економічних умовах функціонування сучасної української системи професійної освіти (Державна служба якості освіти України, 2022). Сукупність зазначених зовнішніх і внутрішніх обставин багаторазово збільшує навантаження на освітян-практиків і відповідальність освітян науковців. Осягнення масштабів проблематики сьогодення є першим необхідним кроком у пошуку науково обґрунтованих шляхів її подолання. За

даними ООН, з початку війни Україну залишили майже 7 мільйонів людей різного віку і статі; біля 4 мільйонів зареєструвались для тимчасового проживання у країнах ЄС. На кінець жовтня частина громадян повернулися в Україну, але експерти оцінюють тимчасові втрати трудового ресурсу щонайменше у 5 мільйонів людей. У щоквартальному інфляційному звіті НБУ йдеться, що безробіття в Україні зросло до 35%. Це майже вчетверо вищий показник, ніж у минулому році, який дорівнював 9,8% (Національний банк України, 2022). Це означає, що приблизно 5-6 мільйонів працездатних осіб втратили роботу. Тобто, ринок праці за період війни зазнав суттєвих змін.

Особливе місце на ринку праці посідає освіта, яка надає послуги та кваліфікації безробітним та роботодавцям (Про затвердження Порядку професійної підготовки..., 2013): адже від рівня освіти роботодавця залежить ступінь економічної ефективності створеного ним робочого місця (вакансії), а від освіти працівника (безробітного) залежить ступінь його відповідності вимогам цього робочого місця. Таким чином, у державній службі зайнятості, яка є інститутом створення і функціонування інфраструктури ринку праці у частині обліку і працевлаштування безробітних, освіті, серед інших видів економічної діяльності, належить визначальна роль.

Укрупнений аналіз статистичних даних Державного центра зайнятості (2022) дає можливість визначитись із загальноекономічними параметрами сучасного ринку праці України за видами економічної діяльності (табл. 1). Дане обстеження окреслює орієнтири переосмислення ролі професійної освіти в умовах викликів сьогодення.

Ситуація за кількістю вакансій та кількістю зареєстрованих безробітних за видами економічної діяльності за січень – вересень 2022 р. виглядає наступним чином:

- різниця між кількістю зареєстрованих безробітних і кількістю вакансій за всіма видами економічної діяльності становить 459211 з навантаженням на одну вакансію – 2,41. Це означає, що 58,55% зареєстрованих безробітних не зможуть знайти роботу відповідно до своєї кваліфікації;

- найбільше вакансій за чисельністю спостерігається у сільському господарстві – 63403 (19,50%), у оптовій та роздрібній торгівлі – 93541 (14,36%) та у переробній промисловості – 40140 (12,99%);

- найвище навантаження на 1 вакансію спостерігається у сфері фінансової та страхової діяльності (9,47), інформації та телекомунікації (5,68) та у державному управлінні й обороні (5,26). Ці види економічної діяльності не мають робочих місць для працевлаштування – 89,44%, 82,41% та 81,00% відповідно;

- протилежна ситуація спостерігається лише у сферах освіти та водопостачання, де навантаження на 1 вакансію менше 1 (0,83 та 0,93 відповідно), кількість вакансій тут більша за кількість зареєстрованих безробітних на 4827 та на 503 особи відповідно. Це означає, що не зважаючи на високий рівень безробіття, ці види економічної діяльності відчувають нестачу робочої сили, а попит перевищує пропозицію.

Таблиця 1

Кількість вакансій та кількість зареєстрованих безробітних за видами економічної діяльності за січень - вересень 2022 р.

Види економічної діяльності	Код	Кількість вакансій, одиниць	Кількість осіб, які мали статус безробітного, осіб	Структура кількості вакансій, %	Структура кількості осіб, які мали статус безробітного, %	Навантаження на вакансію	Різниця між кількістю осіб, які мали статус безробітного і кількістю вакансій	%
Усього		325145	784356	100,0	100,0	2,41	459211	58,55
Сільське господарство	A	63403	101031	19,50	12,88	1,59	37628	37,24
Добувна промисловість	B	5781	8018	1,78	1,02	1,39	2237	27,90
Переробна промисловість	C	61715	101855	18,98	12,99	1,65	40140	39,41
Постачання електроенергії, газу	D	7387	15760	2,27	2,01	2,13	8373	53,13
Водопостачання, каналізація	E	7099	6596	2,18	0,84	0,93	-503	-7,63
Будівництво	F	9290	26450	2,86	3,37	2,85	17160	64,88
Оптова та роздрібна торгівля	G	46704	140245	14,36	17,88	3,00	93541	66,70
Транспорт, пошта	H	21931	38488	6,74	4,91	1,75	16557	43,02
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	8246	18731	2,54	2,39	2,27	10485	55,98
Інформація та телекомунікації	J	1711	9726	0,53	1,24	5,68	8015	82,41
Фінансова та страхова діяльність	K	1934	18321	0,59	2,34	9,47	16387	89,44
Операції з нерухомим майном	L	2490	6265	0,77	0,80	2,52	3775	60,26
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	5029	15499	1,55	1,98	3,08	10470	67,55
Адміністрування	N	9804	17708	3,02	2,26	1,81	7904	44,64
Державне управління й оборона	O	18004	94740	5,54	12,08	5,26	76736	81,00
Освіта	P	27971	23144	8,60	2,95	0,83	-4827	-20,86
Охорона здоров'я	Q	21596	33836	6,64	4,31	1,57	12240	36,17
Мистецтво, спорт, відпочинок	R	3007	4395	0,92	0,56	1,46	1388	31,58
Надання інших видів послуг	S	2041	5435	0,63	0,69	2,66	3394	62,45
Діяльність домашніх господарств	T	1	39	0,00	0,00	39,0	38	97,44
Діяльність екстериторіальних організацій і органів	U	1	62	0,00	0,01	62,0	61	98,39

Аналіз кількості вакансій та кількості зареєстрованих безробітних у професійному розрізі демонструє дещо інші характерні ознаки ринку праці (табл. 2): найбільша кількість вакансій у загальній кількості є для робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин – 73505 або 22,61%, для кваліфікованих робітників з інструментом – 49869 або 15,34% та для працівників сфери торгівлі та послуг – 42989 або 13,22%;

Кількість вакансій та кількість зареєстрованих безробітних у професійному розрізі за січень - вересень 2022 р.

Назва професії (посади)	Кількість вакансій, одиниць	Кількість осіб, які мали статус безробітного, осіб	Структура кількості вакансій, %	Структура кількості осіб, які мали статус безробітного, %	Навантаження на вакансію	Різниця між кількістю осіб, які мали статус безробітного і кількістю вакансій	%
Усього	325145	784356	100,00	100,00	2,41	459211	58,55
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	18989	102117	5,84	13,02	5,38	83128	81,40
Професіонали	35127	78872	10,80	10,06	2,25	43745	55,46
Фахівці	33032	86615	10,16	11,04	2,62	53583	61,86
Технічні службовці	13168	50659	4,05	6,46	3,85	37491	74,01
Працівники сфери торгівлі та послуг	42989	136166	13,22	17,36	3,17	93177	68,43
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	11359	23909	3,49	3,05	2,10	12550	52,49
Кваліфіковані робітники з інструментом	49869	71109	15,34	9,07	1,43	21240	29,87
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	73505	134063	22,61	17,09	1,82	60558	45,17
Найпростіші професії	47107	96346	14,49	12,28	2,05	49239	51,11
Особи без професії	0	4500	0,00	0,57		4500	100,00

– найвище навантаження на 1 вакансію спостерігається для законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (управителів) – 5,38, технічних службовців – 3,85 та для працівників сфери торгівлі та послуг – 3,17., частка цих категорій працівників у загальній кількості зареєстрованих безробітних найбільша – 81,40%, 74,01% та 68,43%, відповідно;

– найменша нестача робочих місць спостерігається для кваліфікованих робітників з інструментом – 29,87% цих категорій не зможуть на даний момент працевлаштуватися. Для усіх інших професій нестача робочих місць становить приблизно 50% (робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (45,17%), найпростіших професій (51,11%) та для

кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (52,49%), або значно вища;

– із усієї кількості зареєстрованих безробітних 4500 осіб або 0,57 % не можуть працевлаштуватися та не мають ніякої професійної підготовки. Хоча ця кількість є незначною, але вони у цих умовах також становлять потенціал для сфери професійної (професійно-технічної) освіти.

Висновки. Аналіз ринку праці України за видами економічної діяльності та у професійному розрізі (станом на 01. 10. 2022 р.) дозволяє виявити масштаб необхідності і напрями модернізації освітньої галузі.

Масштаб необхідності визначається відсутністю вакансій для майже 0,5 млн. безробітних. Вирішення цього питання потребує підготовки фахівців зі створення робочих місць (від само зайнятості до найму працівників). Для відповідного налаштування освітньої галузі необхідне наповнення кадровим потенціалом існуючих вакансій і відновлення матеріально-технічної бази для створення нових робочих місць в системі професійної освіти.

Напрями модернізації професійної освіти визначаються потребами у підготовці (перепідготовці) відповідних фахівців за конкретними видами економічної діяльності. Деталізований план відновлення України, презентований 4 липня 2022 р. на конференції у Швейцарії, містить відповідні орієнтири (Україна представила план відновлення країни – подробиці, 2022). Найбільші інвестиції будуть спрямовані на відновлення та модернізація житла та інфраструктури регіонів (150-250 млрд. дол.) та розширення та інтеграція логістики з ЄС (відновлення інфраструктури, реконструкція пошкоджених внаслідок війни аеропортів, тощо – 120-160 млрд. дол.). Подальші дослідження стосовно адекватного налаштування українського ринку праці полягають у відповідній модернізації освітніх програм професійної освіти.

Список посилань

Державна служба якості освіти України. (2022). *Організація безпечного освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану*. Урядовий портал. Опубліковано 05 серпня 2022 року. <https://www.kmu.gov.ua/news/orhanizatsiia-bezpechnoho-osvitnoho-seredovishcha-zakladu-profesiinoi-profesiino-tekhnichnoi-osvity-v-umovakh-voiennoho-stanu?print>

Державний центр зайнятості. (2022). *Аналітична та статистична інформація*. <https://www.dcz.gov.ua/analitics/69>.

Національний банк України. (2022). *Інфляційний звіт. (Липень 2022 року)*. НБУ. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf

Мінсоцполітики України, МОН України. (2013, Травень 13). Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних: наказ № 318/655. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1029-13#Text>

Україна представила план відновлення країни – подробиці. (2022, липень 4). Слово і Діло. <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/04/novyna/suspilstvo/ukrayina-predstavyla-plan-vidnovlennya-krayiny-podrobyczy>